

« پزشکان پابرهنه » جدید

انترناسیونال ... بهداشت

نوشته Hernando Calvo OSPINA

هوگوچاوس، کمی پس از انتخاب شدنش به ریاست جمهوری ونزوئلا در سال ۱۹۹۸ با دولت کوبا قراردادی به نام لامیسیون باریوس آدنترو (ماموریت برای محله های تنگدستان) امضا کرد که به یک برنامه گسترده بهداشت همگانی منتهی شد. در ونزوئلا از این پس، ۱۴ هزار پزشک کوبایی به گونه ای رایگان تنگدست ترین اقشار ونزوئلا را مداوا می کنند. با وجودی که این مطلب ندرتاً در رسانه های گروهی مطرح می شود، این عملیات فقط بخش آشکار یک همکاری بهداشتی بین هاوانا و محروم ترین اهالی کشورهای جنوب است.

ماه اوت سال ۲۰۰۵: توفان - گردباد کاترینا در جنوب ایالات متحده ویرانی به بار آورده است. به علت گستردگی فاجعه خیلی زود مقامات امریکایی از مقابله با توفان درمی مانند. خانم کاتلن بابینوبلانکو، فرماندار لوئیزیان فراخوانی را جهت درخواست کمک فوری پزشکی خطاب به جامعه بین المللی بخش می کند. درهاوانا دولت کوبا بلافاصله واکنش نشان می دهد و پیشنهاد می کند به ایالت نیواورلئان ولی هم چنین به ایالات می سی سی پی و آلاباما که آن ها نیز در اثر توفان نام برده صدمه دیده بودند، به صورت کمک بشر دوستانه طی ۴۸ ساعت یک گروه پزشکی ۱۶۰۰ نفره را که برای مقابله با این نوع فاجعه ها دوره دیده بودند، بفرستد. این گروه با خودش تمام تجهیزات لازم و ۳۶ تن دارو را خواهد برد. ولی این پیشنهاد و هم چنین پیشنهادی که مستقیماً به پرزیدنت جورج بوش شده بود بدون پاسخ باقی ماند. درحالی که ۱۸۰۰ نفر، به ویژه افراد تنگدست، به علت نبود کمک و مراقبت های پزشکی درگذشتند.

این رویداد غم انگیز هنوز از یاد نرفته بود که روز ۸ اکتبر ۲۰۰۵ در ناحیه کشمیر پاکستان، یکی از بدترین زمین لرزه های تاریخ کشور رخ می دهد. صدمات انسانی و

بهداشتی این فاجعه، به ویژه در محروم ترین مناطق کشور غم انگیز است. روز ۱۵ اکتبر نخستین گروه ۲۰۰ نفره از پزشکان بصورت اورژانس با چندین تن تجهیزات لازم از راه می رسند. چند روز بعد، هاوانا تجهیزات دیگری را برای برپاساختن ۳۰ بیمارستان صحرائی در منطقه های کوهستانی ارسال می دارد. مناطقی که اغلب آن ها هرگز پزشکی به خود ندیده است. بسیاری از اهالی این مناطق از وجود کشوری به نام کوبا آگاه می شوند.

همه چیز از الجزیره آغاز شد

۷۷ درصد از تقریباً ۳ هزار پزشکی که تا ماه مه ۲۰۰۶ به پاکستان فرستاده شده بودند، برای این که برخلاف سنت های این کشور مسلمان رفتار نشود، موهای خود را در زیر یک روسری پنهان می کردند. در مدت زمان کمی، تفاهم خوبی برقرار شد: بسیاری از پاکستانی ها می پذیرفتند که همسر یا دخترشان توسط یک پزشک مرد مداوا شود. گروه پزشکی کوبا، در پایان ماه آوریل ۲۰۰۶، کمی پیش از ترک پاکستان، یک میلیون و نیم بیمار را که اغلب آن ها زن بودند، مداوا کرده و تقریباً ۱۳ هزار عمل جراحی انجام داده بود. فقط چند بیمار را که به آسیب دیدگی های بسیار پیچیده ای دچار شده بودند به هاوانا منتقل کردند. پرزیدنت پرویز مشرف، متفق بزرگ ایالات متحده و دوست آقای بوش، به طور رسمی از مقامات کوبا سپاس گزاری کرد و اذعان داشت که یاری رسانی این کشور کوچک منطقه آنتیل از تمام کمک های دریافت شده پس از وقوع این فاجعه مهم تر بوده است.

نخستین بریگاد بین المللی پزشکی کوبا در سال ۱۹۶۳ ایجاد شد. این بریگاد که از ۵۸ پزشک و تکنیسین تشکیل شده بود به الجزیره تازه استقلال یافته رفت. دولت کوبا کمک های پزشکی گسترده خود را به کشورهای فقیری که از فاجعه های طبیعی صدمه دیده بودند در سال ۱۹۹۸ آغاز کرد. پس از توفان- گردبادهای جورج و میچ در امریکای مرکزی و در منطقه کارائیب، هاوانا پزشکان و پرستارانش را برای کار در چارچوب برنامه های کامل بهداشتی عرضه کرد. جمهوری های دومینیک، هندوراس، گواتمالا، نیکاراگوئه، هائیتی و بلیز این پیشنهاد را پذیرفتند.

کوبا به هائیتی، که مردم تنگدستش کمبود دیرپای مراقبت های پزشکی دارند، پیشنهاد فرستادن کمک های پزشکی گسترده می کند. در سال ۱۹۹۸ حتی، هاوانا به دولت فرانسه - این قدرت استعمارگر سابق - پیشنهاد یک نوع همکاری بشردوستانه برای یاری رسانی به مردم هائیتی می کند. ولی پاریس سکوت اختیار می نماید و در سال ۲۰۰۴ سرانجام تصمیم می گیرد ... نظامیان را به آن جا بفرستد. کوبا پزشکانش را در آن جا مستقر می کند (۲۵۰۰ نفر از سال ۱۹۹۸ به آن جا فرستاده شده اند) و تا آن جا که اقتصاد ضعیف و شکننده اش اجازه می داد، دارو می فرستد.

کارآمد و رایگان بودن این کمک ها و این مطلب که « پزشکان پابرهنه » جدید در مناطقی مداخله می کنند که همکاران محلی آن ها (به علت تنگدست بودن «مشتریانشان»، نبود امنیت، مشکلات دست رسی ...) از رفتن به آن مناطق سرباز می زنند موجب شده است که کشورهای دیگر - عمدتاً درآفریقا - خواستار بهره بردن از این برنامه بشوند. حقوق کارکنان پزشکی کوبائی از سوی دولت خودشان پرداخت می شود.

از سال ۱۹۶۳ تا پایان سال ۲۰۰۵، بیش از ۱۰۰ هزار پزشک و تکنیسین بهداشت و تندرستی در ۹۷ کشور دنیا، به ویژه در آفریقا و امریکای لاتین مداخله کرده اند (۱). در ماه مارس سال ۲۰۰۶، ۲۵ هزار حرفه ای بهداشت کوبائی، در ۶۸ کشور مختلف قرار داشتند. چنین گستردگی ای را حتی سازمان بهداشت جهانی نیز نمی تواند انجام دهد. و اما درباره پزشکان بدون مرز که سازمانی غیر دولتی است، تنها موفق شده بود در سال ۲۰۰۳، تعداد ۲۰۴۰ و در سال ۲۰۰۴، ۲۲۹۰ پزشک را به خارج از کشور رهسپار کند (۲). به همه این ها، باید مراقبت های پزشکی ای که در خود خاک کوبا صورت می گیرد نیزافزوده شود که اغلب حادثترین و خطرناک ترین بیماران از هر کشوری که باشد به آن جا فرستاده می شود. برای نمونه، این درهاواناست که کیم فوک مورد مراقبت های پزشکی قرار گرفت این دختر بچه ای که با پاهای برهنه در یک جاده در ویتنام می دوید در حالی که پوستش در اثر بمب های ناپالمی که ارتش امریکا بر روی ویتنام ریخته بود می سوخت (عکسی که نیک اوت از او گرفته دنیا را تکان داده بود). کوبا هم چنین کودکان و بزرگ سالانی از سه جمهوری اتحاد شوروی

سابق (در مجموع ۱۹ هزار نفر) را که در اثر انفجار چرنوبیل در سال ۱۹۸۶ صدمه دیده بودند در خاک خود پذیرفته است.

کوبا با تکیه بر تجربه خود در زمینه پیش گیری بیماری ایدز (به عنوان نمونه، درصد ویروس وی. آی. اچ. در آن جا ۰/۰۹ است در حالی که در ایالات متحده ۰/۶ است) طی اجلاس خارج از نوبت نشست همگانی سازمان ملل متحد درباره ایدز که در ژوئیه ۲۰۰۱ برپا شده بود، « پزشکان ، مربیان، روان پزشکان و سایر کارشناسان لازم را برای ارائه توصیه ها و همکاری طی کارزار پیش گیری ایدز و دیگر بیماری ها عرضه کرد. تجهیزات و بسته های لازم جهت تشخیص (کیت) برای برنامه بنیادین پیش گیری ایدز، داروهای لازم ضد ویروس برای ۳۰ هزار بیمار ..». و اگر طرح مورد پذیرش قرار می گرفت : « کافی است که جامعه بین المللی مواد اولیه را برای تهیه داروهای فراهم کند. کوبا از این پیشنهاد کوچک ترین سودی نمی برد و حتی حقوق پرسنل پزشکی را نیز خود خواهد پرداخت».

پیشنهاد کوبا پذیرفته نشد. ولی ۸ کشور افریقائی و ۶ دولت امریکائی لاتینی از طرح مداخله برای آموزش در مورد وی. آی. اچ - ایدز بهره می برند. این طرح به آن ها امکان پخش برنامه های رادیوئی یا تلویزیونی، یا هر دو ی آن ها را داد و هم چنین امکان مداوای بیش از ۲۰۰ هزار بیمار و آموزش به بیش از نیم میلیون از کارکنان بهداشت را فراهم نمود.

در حال حاضر، بیش از ۱۴ هزار کوبائی در محله های فقیر نشین ونزوئلا به فعالیت های پزشکی مشغولند. در بحبوحه این فعالیت ها، کاراکاس و هاوانا با یکدیگر عملیات میلاگرو (معجزه) را به مرحله اجرا در آوردند که طی ده ماه نخستین عملیات در سال ۲۰۰۵، ۸۰ هزار ونزوئلائی به گونه ای رایگان بینائی خود را باز یافتند. این افراد که بسیاری از آن ها به بیماری های آب مروارید و آب سیاه دچار شده بودند برای اجرای عمل جراحی به کوبا برده شدند (۳). این برنامه بیشتر اهالی ای از امریکائی لاتین و منطقه کارائیب را دربر می گیرد که دچار نابینائی شده اند یا دارای ضعف های بینائی دیگری هستند. ونزوئلا این عملیات را از لحاظ مالی تامین می کند و کوبا از لحاظ

کارشناس، وسائل جراحی و زیرساخت مراقبت های پزشکی بیماران طی زمان مداوا در جزیره کوبا.

تا این لحظه، هیچ دولت، مجموعه خصوصی یا سازمان بین المللی موفق نشده است یک برنامه پزشکی جهانی را با چنین گستردگی ای سازمان دهد که بتواند پاسخی درمقیاس بزرگ به نیازمندان این نوع مراقبت های پزشکی باشد. درچارچوب عملیات میلاگرو، پیش بینی شده است که چشمان بیش از یک میلیون نفر را در سال مورد جراحی قرار دهند....

رئیس جمهوری بولیوی، چند ساعت پس از گرفتن مقام ریاست جمهوری، نخستین قرارداد بین المللی را در سال ۲۰۰۵ امضا کرد. براساس این قرارداد، یک واحد کوبائی - بولیویائی تشکیل می شود که بتواند مراقبت های چشم پزشکی رایگان را عرضه کند. افزون برانستیتوی ملی چشم پزشکی لاپاز که اخیراً توسط کوبا مجهز شده است، دربرنامه مذکور دراختیارداشتن یک مرکز پزشکی در شهرهای کوچا بامبا و سانتاکروس پیش بینی شده است. پزشکان جوان بولیویائی که تازه مدرک پزشکی خود را از دانشکده پزشکی امریکای لاتین دریافت داشته اند دراین برنامه شرکت می کنند.

در سال ۱۹۹۸، هنگامی که کوبا فرستادن پزشکان خود را به منطقه کارائیب و به امریکای مرکزی آغاز کرد، این دانشکده گشایش یافت. این دانشکده در یک پایگاه سابق نیروی دریائی در حومه هاوانا قرار گرفته است و فقط دانش جویان خانواده های تنگدست تمام قاره امریکا از جمله ایالات متحده را آموزش می دهد. ولی برخی از دانش جویان افریقائی، عرب، آسیائی و حتی اروپائی نیز در آن جا هستند. ۲۱ دانشکده پزشکی کوبا در این آموزش شرکت می کنند. در ماه ژوئیه ۲۰۰۵، نخستین ۱۶۱۰ دانش جوی امریکائی مدرک پزشکی خود را دریافت کردند. هر سال تقریباً دوهزار دانشجو در آن دانشکده پذیرفته می شوند. آموزش، تغذیه، مسکن و هم چنین دیگر عناصر لازم برای ادامه تحصیل، رایگان دراختیارآنان قرار می گیرد.

درعوض آنان باید بپذیرند که پس از پایان تحصیل به کشور خودباز گردند و هم میهنان خود را مداوا کنند. (۴)

مخالفت نظام پزشکی

نظام های پزشکی و چشم پزشکی چندین کشور، با الهام از ملاحظات ایدئولوژیکی کارزارهایی علیه این ابتکار به راه انداخته اند. مثلاً نشریه شورای چشم پزشکان آرژانتین بر علیه چشم پزشکان کوبائی قیام کرده است: « برای ما آشکار نیست که آنان پزشک باشند» (۵). و ناگهان شورای نام برده اعلام کرد که به کمک سازمان های غیردولتی، اقدامات لازم را جهت سرمایه گذاری یک برنامه مشابه آغاز می کند.

همین دیروز، پرزیدنت آرنولدو آلّه مان در نیکاراگوئه، علی رغم گستردگی فاجعه ای که توفان - گردباد میچ به بار آورده بود از حضور این پزشکان فعال کوبائی ممانعت به عمل آورد، در ونزوئلا از سال ۲۰۰۲ و در بولیوی امروز، پزشکان وابسته به محافل ارتجاعی - که پزشکی را به عنوان یک تجارت با مردم ثروتمند تلقی می نمایند - از رفتن به حلبی آبادها خودداری می کنند و بر علیه « پزشکان پابرهنه » به خشم آمده اند: « ناوارد، پزشکی غیرقانونی، رقابت ناجوانمردانه ». در ماه آوریل ۲۰۰۵، رای یک دادگاه ایالت توکانتینز برزیل، ۹۶ پزشک کوبائی را که مشغول مداوای تهی دستان بودند مجبور به ترک برزیل کرد. فرمانده ایالت نام برده درحالی که با رای دادگاه مخالف بود فقط توانست « شهادت حرفه ای این پزشکان را که در این جا بسیار محبوب بودند » تحسین کند. « ما باید از آن ها سپاس گزاری نمائیم».

اعتراض ها و فشارهای سیاسی نظام های پزشکی، به همان نسبتی که جوانان دارای مدرک صادر شده از دانشگاه های کوبا به کشور باز می گردند افزایش می یابد. این همکاران جدید می توانند حق ویزیت را کاهش دهند یا حتی بخشی از خدمات خود را رایگان ارائه دهند. و بدین سان، خدمات پزشکی دیگر در انحصار نخبگان و پزشکان تا جرمسلک نخواهد ماند.

باوجود این در خارج از کوبا، شناسائی رسمی مدارک تحصیلی کوبائی مورد تهدید قرار دارد. به علت هزینه بیش از حد سنگین این کار در شیلی، بسیاری از جوانان نتوانستند معادل یابی عنوان های پزشکی خود را عملی کنند. ولی براساس اخبار بی بی سی، اگر نظام های پزشکی امریکای لاتین در مخالفت هایشان پافشاری ورزند، « این نظام ها می توانند در به دست آوردن پشتیبانی مردم این کشورها که بسیار اندک به خدمات پزشکی دست رسی دارند و برایشان طرح نام برده چونان نورکوچکی از امید است که در تاریکی می درخشد، به مشکلاتی برخورد کنند». (۶)

مشکل ترین وضعیت به دانشجویان امریکای شمالی مربوط می شود که با خطر ده سال زندانی شدن و جرمی که می تواند به ۲۰۰ هزار دلار برسد روبه رو هستند. در واقع قوانین مربوط به تحریم کوبا، آنان را از رفتن به این کشور باز می دارد. با وجود این، در کشورشان که ۴۵ میلیون نفر بدون برخوردار شدن از خدمات پزشکی زندگی می کنند، هزینه تحصیل پزشکی تقریباً ۳۰۰ هزار دلار است.

برخی چنین ارزیابی می کنند که این کمک های به اصطلاح بشردوستانه، فقط یک ترفند اطلاعاتی، یک « سرمایه گذاری» است که به دولت هاوانا امکان به دست آوردن پشتیبانی های دیپلماتیکی غیرمنتظره ای را در برابر مخاصمت های مستمر ایالات متحده می دهد. این افراد، نمونه انتخاب کوبا را در شورای حقوق بشر سازمان ملل ارائه می دهند که در ماه مارس ۲۰۰۶ رخ داد و طی یک رای گیری ۹۶ کشور از ۱۹۱ کشور عضو سازمان ملل به کوبا رای دادند. در حالی که هم زمان، نامزدی کشورهای دیگری مانند نیکاراگوئه، پرو و ونزوئلا که در آن ها به چندگرائی سیاسی احترام گذاشته می شود، برای همان شورا پذیرفته نشد. با توجه به این امر، یک دیپلمات غربی مجبور است بپذیرد که فرستادن پزشکان کوبائی به خارج از کشور « ابتکاری است که آن قدر افراد زیادی از آن بهره می برند که حتی از طرف دشمنان سیاسی کوبا نیز باید مورد تحسین قرار گیرد».

* * *

پانوشت ها

۱- در سال ۲۰۰۵، بهره‌گیران از برنامه نام برده در محروم‌ترین مناطق ۶ کشور امریکای لاتین و ۲۰ کشور افریقائی قرار داشتند و در پایان ۲۰۰۵، بیش از ۵۰۰ هزار زایمان، ۱۶۵۷۸۶۷ عمل جراحی و تقریباً ۹ میلیون واکسن زدن به مرحله اجرا گذاشته شده است.

۲- براساس گزارش مالی سال ۲۰۰۴

۳- در اغلب کشورهای منطقه، عمل کردن آب مروارید حداقل ۶۰۰ دلار هزینه دربر دارد.

۴- چندین طرح، دولت‌های ونزوئلا و کوبا را با یکدیگر متحد می‌کند. از جمله طرح رایگان ۱۰ هزار پزشک امریکای لاتینی در سال. یعنی ۱۰۰ هزار پزشک در ده سال نه تنها در دانشگاه‌های کوبا بلکه هم چنین در یک زیر ساخت در حال تهیه در ونزوئلا

۵- پریودی کوانیفورماتیکو افتالمو لوگیکا - شماره ۳۷، بوئنس آیرس، ۲۶ دسامبر ۲۰۰۵

۶- بی بی سی : ۵ آوریل ۲۰۰۱

۷- بی بی سی : همان تاریخ

بر گرفته از لوموند دیپلماتیک

www.ayenda.org